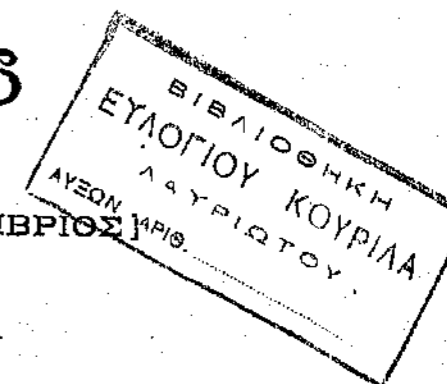

ΕΣΤΙΑ

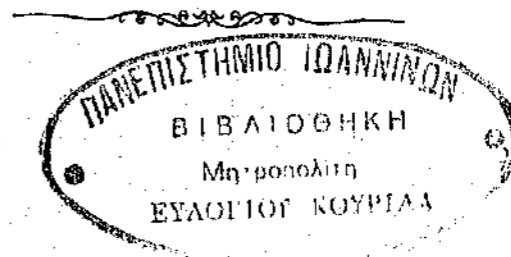
ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

1885

[ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 6 - ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣ

Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον τῆς Ἐστίας: Ἐπὶ τῆς οἴκου Σκαδίου, ἀριθ. 32.

1885

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εἰκοστός.

Συνδρομὴ ἑτησίαν: Ἐν Ἑλλάδι γρ. 12, Ἐν τῇ Ἀλλοδαπῇ γρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 ἰανουαρίου ἑκάστης ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

15 Δεκεμβρίου 1885

ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

[Συνέχεια ἴσως προηγούμενον φύλλον.]

ΣΤ'.

«Ἐν τούτοις κἄτι δυσάρεστον ἦλθε νὰ ταράξῃ τὴν ὠραίαν μονοτονίαν μας, κἄτι τὸ ὅποιον παρ' ὀλίγον ἀπέληγεν εἰς τραγικωτάτην λύσιν. Χάρην τῆς δημοσίας ἀσφαλείας περιώδευε τὴν ἐπαρχίαν πολυάριθμον στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἐνὸς ἀνθυπολοχαγοῦ τοῦ πεζικοῦ. Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ φυσικὰ διεήλθε καὶ ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας κτήματα καὶ ἐγκαθιδρύθη μίαν νύκτα εἰς τοῦ κ. Ἀναστασίου. Κατὰ τὰ συνειθισμένα οἱ στρατιῶται ἐμοιράσθησαν εἰς κοινίαι εἰς τὰ σπίτια τῶν χωρικῶν, τὸν δὲ ἀξιωματικὸν ἐφιλοξένησεν ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ κτήματος. Ὁ ἀξιωματικὸς αὐτὸς ἦτο νέος καὶ, πρᾶγμα σπάνιον, κομψός, μὲ στολὴν καινούργιαν καὶ ἀκόμη μὲ κἄποιαν μόρφωσιν· ἀλλὰ τὸ ἀρεϊμάνιον ὕψος του σ' ἐνέπνεεν ἀντιπάθειαν ἅμα συνωμίλεις μαζί του ἐπὶ μίαν στιγμήν. Τὸ βράδυ ἐγευμάτισα καὶ ἐγὼ εἰς τοῦ γείτονός μου καὶ τὸν ἐξετίμησα εὐθύς ἀπὸ τὰς πομπάδεις διηγήσεις του περὶ καταρωμάτων καὶ ἀνδραγαθιῶν εἰς τὴν καταδίωξιν φυγοδίκων, εἰς συμπλοκὰς καὶ τέτοια.

Μὲ λύπην μου ὅμως εἶδα τὴν Ἀμαρυλλίδα νὰ προσέχῃ εἰς τὰς φλυαρίας τοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ νὰ ῥίπτῃ βλέμματα συνεχῆ εἰς τὰ χρυσαῖα του σειρήτια καὶ εἰς τὰ στιλπνὰ κομβία. Ἦν τὰ θέλεις ὅσον ἀνεπτυγμένη, ὅσον εὐφυής καὶ ἂν εἶνε μία κόρη, πάντοτε τὴν θαμβῶνει ἡ στρατιωτικὴ στολή, ὅπως θαμβῶνει τὰς σιταρήθρας ὁ κωδρέπτης τῶν κυνηγῶν. Ἐπειτα ἡ γυναῖκα, ἐπειδὴ εἶνε φύσει δειλή, ξεπάζεται πολὺ ἀπὸ τὰς ἐπιδείξεις τῆς παλληκαριᾶς. Ὁ ἀξιωματικὸς παρετήρησε βέβαια τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κόρης καὶ ἐνθαρρυνόμενος ἀπὸ τὸν ἀφελῆ τῆς τρόπον τὸν ὅποιον ὁ ἀξέλαθε πιθανῶς ὡς ἐρωτοτροπίαν, ἤρχισε τακτικὴν ἐπίθεσιν... ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ καταδιώξεως φυγοδίκων.

Ὁ πατήρ τῆς δὲν τὸ ἐπρόσεξεν αὐτὸ, ἀλλ' ἐγὼ ὁ ὅποιος εἶχα πολὺ λεπτήν τὴν ὄσφρησιν, ὅταν

ἐπρόκειτο περὶ τῆς Ἀμαρυλλίδος, ἐγὼ ὁ ὅποιος ἔπνεα μένεα ἐναντίον του, διότι ἦλθε νὰ μᾶς χαλάσῃ τὴν ἡσυχίαν μας καὶ τὴν χαριτωμένην συντροφίαν μας, ἐγὼ τέλος πάντων, ὁ ὅποιος ἄρχισα νὰ ζηλεύω, τὸ ἐπρόσεξα πολὺ καλὰ καὶ τὸ ἐδιέβασα εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του. Ἐπρόσεξα ἀκόμη κα' ἐν ἄλλο, ὅτι ἡ Ἀμαρυλλίς ἀφωσιωμένη ὄλη εἰς τὰς διηγήσεις τοῦ νεκροῦ ἱππότη, οὐτ' ἐγύρισε κἄν νὰ μὲ ἰδῇ καθ' ὅλον τῆς ἐσπέρας τὸ διάστημα...

Ἦνε περιττὸν νὰ σοῦ εἰπῶ, ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην ὅλα τὰ ἔντομα τοῦ πύργου, τὰ ὅποια ἐνόμιζα ὅτι εἶχον ἐξαλειφθῆ ἥστικῶς, ἀνεστήθησαν ἔξαφνα καὶ δὲν μὲ ἄφησαν νὰ ἡσυχάσω ὅλην τὴν νύκτα...

Ὁ ἀξιωματικὸς ἔστησε τακτικὴν πολιορκίαν. Μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι προσμένει διαταγὰς περὶ τῆς μελλούσης πορείας του, ἐνεθρονίσθη εἰς τοῦ κ. Ἀναστασίου μὲ τὴν μεγαλητέραν ἀδιακρίσιν καὶ δὲν ἐννοοῦσε νὰ σαλεύσῃ ἀπ' ἐκεῖ. Ὁ γείτων μου δὲν ἄργησε νὰ ἐννοήσῃ τὰ κατακτητικὰ σχέδια τοῦ σπαθοφόρου καὶ εἶδα μ' εὐχαρίστησίν μου ὅτι ἔκαμν τὰ μάτια του τέσσαρα. Εἴτε εἶπε δὲ κἄτι εἰς τὴν κόρην του, εἴτε ἐκείνη μόνη τῆς, μὲ τὴν γυναικείαν ὀξύδερειαν, ἡ ὅποια μόνον εἰς τὴν ἄρχὴν ἀπατᾶται κάποτε, διέκρινε τὴν ἀληθινήν ἄξιαν αὐτοῦ, τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι παραιτηθεῖσα ἐντελῶς τοῦ συνήθους ὕψους τῆς ἑλληνικῆς οἰκειότητος, ἀνέλαθε κατὰ μικρὸν ἀπέναντί του ὕψος ψυχρὸν, ὑπερήφανον, ἀγέρωχον σχεδόν. Ἡ ἀνάγκη, βλέπεις, τὴν ἔκαμνε ν' ἀφήσῃ τὸ ἀφελές πρόσωπον κόρης τῶν ἀγρῶν, καὶ νὰ παίξῃ τὸ πρόσωπον γυναικὸς τοῦ μεγάλου κόσμου. Καὶ σὲ βεβαίῳ ὅτι καὶ τὸ δεύτερον τῆς ἐπήγμινεν ὅπως καὶ τὸ πρῶτον. Ἰσως διότι μ' εὐχαρίστησε, ἡ συμπεριφορὰ τῆς αὐτῆς τὴν περιέβαλλε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου μ' αἰγλήν βασιλείας, ὅταν ἀνεσήκωνε τὸ ὑπερήφανον μέτωπόν τῆς, καὶ συνέσφιγγε τὰ χεῖλη ὑπεροπτικῶς, καὶ ἐκύτταζεν ἀλλοφρονούσα, ἐνῆ ὁ κύριος ἀνθυπολοχαγὸς ἐξηκολούθει τὴν στενὴν πολιορκίαν του.

Φκίνεται ὅμως ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν ἦτο πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰς προόδους του, καὶ μὴ ἐλπίζων παράδοσιν ἀνεμένε περίστασιν διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀπορησιστικὴν ἐφοδον. Ἡ περίστασις

ναντί μου, ενώ δέν έπαυε νά είνε εύμηνης και εύχαρης, ανέλαμβανε κάποτε ύψος ύπεροπτικόν, όπως άλλοτε απέναντι του αξιοματικού. Έπειτα συχνά παρεξήγει τους άπλουστέρους λόγους μου και έζήτει νά εύρη εις αυτούς πέπραγμα τάχα έναντίον της, και κάποτε έθύμονε διά τας φαντασιώδεις αútας αιτίας. Άλλ' εγώ μετὰ τó πρώτον εκείνο μάθημα των άμαράντων απέφευγα πλάνη άφορμήν θυμού, και κατέβθων ή μέ προσποίησα ότι δέν ένόησα ή με τήν εις τό άστειον μετατροπήν του πράγματος νά άποκαθιστώ ειδύς τήν ειρήνην. Ένθυμούμαι μάλιστα ότι κάποτε πού τήν είχα πειράξει, τήν άλλην ήμέραν μου είπε:

— Σήμερα είσθε ό άληθινός Στέφανος... ενώ χθές...

— Χθές τί ήμουν...

— Νά! χθές είσθε Στέφανος... έξ άκανθών.

Και έξ αυτού μόνου του έλαχίστου ήμπαρέις νά κρίνης περί του πνεύματός της. — Νά πού είπω τήν άμαρτίαν μου; Δυσπιστώ πολύ πρός τά βιβλία, τά όποια έχουν ώραιόν εξώφυλλον και πρός τας γυναίκας, οι όποιαί έχουν ώραιον μορφήν και οι μέν και τά δε περιέχουν ως επί τό πολύ άνοησίας. Άλλ' αυτό δέν θά είπῃ ότι δέν ήμπορεί ό Όμηρος αϊφνης ή ό Σαίκσπηρ νά τυπωθούν κάποτε εις πολύ ώραίας εκδόσεις...

Η είσοδος της σπηλιζς είνε χαμηλή και σκοτεινή ως τρυπα της Κολάσεως; πρέπει νά ακύψη κανείς διά νά έμβῃ μέσα. Ο κ. Αναστάσιος δέν είχε διόλου όρεξιν νά τό κάμῃ: εκάθησε λοιπόν έξω παρά τήν είσοδον.

— Μήπως φοβείσθε νά έμβετε μέσα; μέ ήρώτησεν ειρωνικώς εκείνη.

— Όχι δά και τόσο, αλλά δέν ήξούρω άν έξίξῃ τόν κόπον...

— Άξίζει και παραξίζει. Βοηθήσατέ με ν' άνάψω τό κηρί.

Είχε μαζί της μικρόν κηρίον και σίρτα: τό άναψε και έμβῆκε πρώτη, έμβῆκα και εγώ κατόπιν. Δέν ήξούρω άν ήνε τόσον ψυχρόν τό έσωτερικόν, ή άλλη καμμία αιτία συνείπεν, ήξούρω μόνον ότι ήσθάνθην βίγος, όταν εύρέθηκα άντικρύ της μέσα εις τό σκοτάδι εκείνο φωτισμένος μόνον άπό τό κηρί.

— Νά σας είπω μέ δύο λόγια τήν ιστορία της σπηλιζς αútης όπως τήν λένε ή γρηκις 'ς τό χωριό: Τόν καλήό καιρόν έκατοικούσε έδώ μέσα μία μάγισσα, όχι γρηά, όπως είνε ή μάγισσας 'ς τά παραμύθιά μας, αλλά νέα και ώραια. Τά μόνα μάγια πού έκαμνεν ήτον νά μαγειύη όλα τά κορίτσια της χώρας, ώστε νά γίνωνται άσχημα, και νά ξετρελλαίνῃ όλους τους νέους μόνον μέ τήν ιδιική της έμμορφή. Με τά πολλά κακά πού έκαμε, όλοις ή μητέρες 'ς τό

χωριό τήν εκκατάρσθηκαν και εις τό τέλος εύρέθηκε ένος καλόγερος, άγιος άνθρωπος, και έκαμε προσευχή 'ς τόν Θεόν νά σώσῃ τόν τόπον άπό τή Μάγισσα πού άσχημιζεί τά κορίτσια και ξετρελλαίνει τά παλληκάρια. Και ό Θεός τόν άκουσεν, έκαμε σεισμό και έταράχθηκε ή σπηλιά και εκόπηκ' ένα κομμάτι άπ' τόν βράχο και έπεσε και πλάκωσε τή Μάγισσα. Νά! έδώ, έλῆτε μαζί μου! Και μέ έφερε εις τό βράθος της σπηλιζς.

Σέ βεβαιώ ότι ό πλέον μαρός και εύκολόπιστος χωρικός δέν θά ήσθάνετο τόσην συγκίνησιν άπό τήν διήγησιν της ιστορίας, δσην εγώ τήν ώραν εκείνην. Ένώ έβλεπα σιωπηλός τόν βράχον ό όποιος κατά τήν παράδοσιν κατεπλάκωσε τήν ώραίαν μάγισσάν, ή Άμαρυλλίς προσέθεσε μέ ύφος μυστηριώδες:

— Δόσατέ μου τώρα τό χέρι σας: θά σθώσω τό κηρί.

Έσβυσε τό κηρί ήμεθα εις βαθύτατον σκοτός... Δέν τήν έβλεπα: έννοιωθα μόνον τό μικρόν και άπαλόν χέρι της μέσα εις τό ιδιόν μου, άκουα τήν άναπνοή της, και άνέπνεα τή γλυκιή μυρωδιά της βιολεττις άπό τά μαλλά της:

— Θαρρώ πώς φοβείσθε, μου είπεν έξαφνα ένῷ μέ έσυρε 'ς τά σκοτεινά: ν' άνάψω τό φῶς;

— Όχι νά μήν φοδοῦμαι!... έψύχισα γελών βεβιασμένης.

— Τότε πώς τρέμει τό χέρι σας και είνε κρύο.

— Η ύγρασία της σπηλιζς...

— Όχι, όχι! είνε μαγεμένος αútος ό τόπος. Τώρα νά ιδῆτε τί θά πάθετε. Άκούετε τίποτε; προσέξετε!

— Άκούω κάτι 'σάν νά στάζῃ εις ταις πέτραις.

— Τί θαρρείτε πώς είνε;

— Τί θά είνε; σταλαγματιαις νερού...

— Όχι! είνε τά δάκρυα πού τρέχουν άπό τά μάτια της Μάγισσας. Νά και τά μάτια! γιά έδίτε τα πώς φεγγοβολούν μεσ' τά σκοτεινά 'σάν άστρα. Τό χέρι σας τρέμει περισσότερο... φοβείσθε λοιπόν αλήθεια; Καλή δέν εντρέπεσθε;

Πράγματι εις τόν βράχον εκείνον έφεγγαν δύο άστρα. Δέν άργησα δέ νά έννοήσω, ότι ήσαν τρύπαις άπό ταις όποιαις έμβαινε όλίγον φῶς της ήμέρας.

— Η Μάγισσα είνε άπό κάτω άπό τόν βράχον, αλλά ζή. Κλαίει αϊωνίως και κυττάζει μέ τά ώραία της φωτερά μάτια κάθε νέον πού θά έλθῃ μέσα 'ς τή σπηλιά. Άγ κατορθώσῃ νά τόν μαγειύσῃ, νά τόν συγκινήσῃ τόσο, ώστε νά έγγίση αútός τόν βράχον μέ τό χέρι του, ό βράχος θά κυλίση νά τόν σκεπάζῃ αútόν και ή Μάγισσα θά σωθῇ. Έλῆτε λοιπόν άν τολμάτε έγγίξετε τόν βράχον! Δέν σας έσυγκίνησε άκόμη ή Μάγισσα; Τι άναισθητός άνθρωπος!

Άλήθεια μαγευμένη είνε ή σπηλιά εκείνη! Τό λογικόν μου έρχισε νά σκεύῃ, ή καρδιά μου εκτυπούσε δυνατώτερα εις τά στήθη μου, σχεδόν μου ήλθεν εις στόμα νά της είπω ότι δέν είμαι άναισθητός!... και ό Θεός ήξούρει τί άλλο άκόμη! — Άλλ' έξαφνα έψησε τό χέρι μου και άπεμακρύνθη όλίγον. Ένοιωσα ότι κάπου άνέβηκα και ή φωνή της μου είπε πάλιν προστακτικωτέρω: — Άγγίξετε λοιπόν τόν βράχον ν' άναστηθῇ ή Μάγισσα!

Μόλις, σχεδόν χωρίς νά θέλω, εκτύπησα τήν παλάμην επί του βράχου και έκαμα τρία βήματα όπίσω θαμβωμένος, τυφλωμένος άπό τό έξαφνον φῶς, τό όποϊον έπλημμύρισε τήν σπηλιάν, ώσάν νά είχε γείνη πραγματικώς θαύμα. Και άνάμεινα εις τό φῶς αútό της ήμέρας διέκρινα μόλις εκείνην όρθην επάνω εις μίαν πέτραν. Διά νά μέ τρομάξῃ δῆθεν είχε τυλίξῃ τήν κεφαλήν της μέ τήν πλεκτήν μαντιλλιζ της, της όποιαις ή μαύρη σιελ έκκμνε νά φαίνονται ζωροτερα τά χρώματα του προσώπου της, και τά μάτια της νά λάμπουν περισσότερο άπό της Μάγισσας τά φαντασιώδη μάτια:

— Σας χαρίζω τήν ζωήν! μου είπε μέ ύφος βασιλισσης, ώσάν νά ήτο πραγματι ή Μάγισσα ή όποια άνεστήθη.

Είχα κάπως συνείλη, άν και δέν έννόησα άκόμη πώς είχε συμβῆ ή αιφνιδιας φωτισμός της σπηλιζς:

— Σας εύχαριστώ διά τήν μεγαλοδωριάν, άπήνησα μέ ύφος τυπανόν κλίτων σχεδόν τό γόνυ επί του έδάφους. Έκείνη επήδησε ξεκαρδισμένη άπό τά γέλια:

— Ούψ, δέν ήμπαρῶ νά βαστάξω πλειά. Όμολογήσατε όμως ότι έπαιξα λαμπρή τό μέρος μου και ότι έτρομάξετε 'ς τά σωστά σας όταν άνεστήκωσα τήν πέτραν κ' έμβῆκα μεξάφω τό φῶς.

— Δέν τό άρνούμαι αútό, άπεκρίθη, και δέν είχα άδικον νά τρομάξω.

— Γιά μία στιγμή ένομίσατε ότι πραγματι άνεστήθηκε ή Μάγισσα.

— Και άκόμη τό νομίζω! και τήν εκύτταξα κατά πρόσωπον.

— Ό, ώ! έχομεν και ρομαντικας υπερβολάς!... Πάμε όμως τώρα νά εύρωμεν τόν πατέρα μου: ό καυμένος θά έβρεθήκε νά μεξ προσμένῃ.

Ό καλόβολος γείτων μου εκάπιζε τό σιγάρον του έν ήσυχί. Έβέλασεν όταν μέ πολλήν χαρίν του διηγῆθη ή κόρη του πῶς μέ είχε τρομάξῃ, και μου εξήγησεν ότι επάνω άπό τήν σπηλιάν είνε μίχ τρύπα, ή όποια κλείει έντελώς μέ μίαν πέτρα. Τήν τρύπαν αútήν φαίνεται ότι τήν είχαν κάμη άλλοτε οι ποιμένες, οι όποιαι κατέφευγαν εις τήν σπηλιάν, και έχρησίμευεν ως φωταγωγός...

[Έπεται συνέχεια.]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΠΟ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΟΛΥΜΠΙΑΝ

Έπιστολαί προς φίλον.

ΙΔ'

Πάτρι, τῇ 1 Μαΐου.

Ήκουσα πάντοτε τους κατοίκους των Πατρών επαινούντας τοσοῦτον τήν πόλιν των, ώστε πρωτου τήν επισκεψῶ απέθιδον μέρος των επαινῶν εκείνων εις τόν πατριωτικόν ένθουσιασμόν. Σήμερον όμολογῶ ότι οι τοιαῦται μου επιφυλάξεις ήσαν άνυπόστατοι. Είναι αλήθως ώραία ή πόλις των Πατρών. Δέν λέγω ότι θά έπροξείει και εις σε έρχόμενον κατ' εύθείαν εκ Παρισίων όταν έντύπασιν επροξένησεν εις έμέ επιστρέφοντα εκ των περιπλανησείων μου, αλλά φρονῶ ότι όπως δήποτε ήθελε σε εύχρηστήσει. Καί όμως μένει πάντοτε αληθές (κατῶ τόν Σαικσπείρον και πάλιν,) ότι καλόν άπολύτως και ζνεν συγκρίσεις προς άλλο δέν υπάρχει: Nothing is good, I see, without respect. (Έμπορος της Βενετίας.)

Διά τοῦτο συνιστῶ πάντοτε εις τους θείοντας εκ των ξένων φίλων μου νά επισκεψῶσι τήν Έλλάδα, νά μή έλθωσι κατ' εύθείαν μέσωσ Μασσαλίας, αλλά μέσωσ Τουρκίας διά Κωνσταντινούπολεως. Άποφεύγουν οὔτω τήν ενόχλησιν της θαλάσσης, και προς τούτοις— τούτο δε είναι τό μυστικόν μου,—άλλάσσουν τό σημεϊον της συγκρίσειως. Έρχόμενος τις άπ' εύθείας εκ Παρισίων νομίζει ότι ή Εὐρώπη τελειόται ένταῦθα, ενώ στα έρχεται εκ Τουρκίας βλέπει ότι ή Έλλάς είναι άρχή της Εὐρώπης. Τούτο δε άποτελεῖ, φρονῶ, ουσιαῶδη διαφοράν.

Αι πρό της Έπαναστάσεως Πάτριαι κατείχον τό ζνεν μόνον μέρος της σημερινῆς πόλεως, περί τά τείχη και υπό τήν σκέπην του υπερκαριμένου φρουρίου. Ότε οι Τούρκοι άπῆλθον, άφήσαν έρείπια και οὐδέν άλλο. Ίσως όμως κατῶ τοῦτο συντέλεσαν εις τήν ταχυτέραν της πόλεως επανόρθωσιν, αναλαβόντες αὔτοι τό έργον της καταδάψειως προτου άρχίσῃ τό της ανακοδομήσειως. Τώρα οι Πάτριαι εκτεινόνται μέχρι της θαλάσσης, κατέχουν δέ τόν γῶρον της αρχαίας ελληνικής πόλεως. Αι κάτω συνοικίαι είναι αξιολογώτεραι, άλλ' όμως ζηλεύω τήν θέαν των οικιῶν εις τό ζνεν μέρος επί του λόφου, όστις είναι και οὔτος παρεκτασις του μεγαλοπροπευός Παναχαικού όρους όρθουμένου υπεράνω των Πατρών εις ύψος 1927 μέτρων.

Οι κάτοικοι των Πατρών όφείλουν άνδριάντα εις τόν Καποδίστριαν, καθῶ τρίτον θεμελιωτήν της πόλεως των. Εις εκείνον όφείλεται τό εξαίρετον σχέδιον της νέας πόλεως. Αι όδοί, καλώς χωραχθείσαι, είναι άρκούντως εύρείαι. Μια αὔτων φέρει τό όνομα του Μιζάνος, δικαίως δέ

τούτο, διότι εκ των χειρών του Γάλλου στρατηγού έλαβε κατά το 1828 η Έλλάς τας κλείς των Πατρών, τελευταίου καταφυγίου των Τούρκων εν Πελοποννήσῳ. Αί ύδοι απολήγουσιν όλας εις θενδροφύτους πλατείαις ή εις την παραλίαν, προκυμαία δέ μακρά περικλείει τον λιμένα, όπου οι πικνοί των πλοίων ίστοι μαρτυρούν την κίνησιν του έμπορίου.

Τήν κεντρικήν τής πόλεως πλατείαν κοσμοῦν συμβολικά συμπλέγματα και αναθεωτήρια εκ μετάλλου, σημεία του ζήλου των δημοτικῶν έργων προς έξευρωπαϊσμόν των Πατρών. Το κυριώτερον όμως τής πλατείαις ταύτης κόσμημα είναι κομψόν νεόδμητον θέατρον. Δεωφόρος θενδροφύτος αναβαίνει μέχρις άλλης πλατείαις κοσμουμένης επίσης με άγαλμάτια μετάλλινα, προς δε— το και καλλίτερον— με θάμνους και άνθη. Έκει ανερχονται οι κάτοικοι προς περίπατον και προς άπόλαυσιν τής θαυμασίας θέας τής θαλάσσης, ήτις εκτεινομένη υπό τους πόδας σου άλλάσσει ανά πᾶσαν στιγμήν το χρώμα υπό τας ακτίνας του δύνοντος ήλιου. Απόψε συνώθειον τον δισκον του μικρού χρυσοπόρφυρα νέφη εν τῷ μέσῳ ούρανοῦ διαυγούς, του όποιου άδυνατώ να δρῶ δια λέξεων τας αλληλοδιαδόχους αποχρώσεις. Αντικρῦ, τά βουνά τής Αίτωλίας βυθίζουσιν αποτόμως τους πόδας των εις την θάλασσαν, υπεράνω δέ των κορυφῶν των φαίνονται τά απέχοντα όρη τής Ακαρνανίας, και προς τά δεξιά ή χιονοσκεπής κορυφή του Παρνασσού. Αριστερόθεν δέ τό ύψηλόν όρος τής Κεφαλληνίας θέτει φραγμόν εις τον δρίζοντα και συμπληροῦ τό εξαίσιον πανόραμα.

Αναλόγως τής εκτάσεως τής πόλεως, φαίνεται μικρός ο αριθμός των 34000 ψυχῶν, των αποτελουσῶν τον πληθυσμόν της κατά την επίσημον ἀπαρίθμησιν. Δέν είναι άλλως άπίθανον ότι περιέχει πλειοτέρους. Αί απογραφαι δέν είναι εύκολοι εν Ελλάδα, τά δε πορίσματα των είναι συνήθως υποδείστερα μᾶλλον ή υπέρτερα τής αληθείας, καθόσον ο λαός δέν έννοει εισέτι την χρησιμότητα τής στατιστικής, υποπεύει δέ ότι υποκρύπτει ή ἀπαρίθμησις σκοπούς φορολογίας ή στρατολογίας. Αλλως δέ οι άνθρωποι δέν προθυμοποιούνται να διευκολύνωσι τό έργο του εξεταστού, δετις έρχεται πολυπραγμονών και έρωτᾷ την ηλικίαν σου, την ηλικίαν των τέκνων σου, τον αριθμόν των, εάν γνωρίζεις να γράφης και ν' αναγινώσκης και Κύριος οίδε τι άλλο. Ίσως είνε κέρδος, διτι δυναθῆ τις να αποκρίψη. Παρεκτός τούτου υπάρχει και ή πρόβλησις ότι ή ἀρίθμησις είναι κακός οίανός. Έκν συναντήσης παλληκαρία χρυεύοντα επί τής χλόης, πρόσεχε μή τά μετρήσης, και μήτε τά περικυκλόντα την μητέρα των παιδια εις την θύραν τής καλύβης της, — ή τού-

λάχιστον πρόλαβε να εκφράσης εύχην προς αποτροπήν τής βασκανίας.

Αί Πάτραι περιείχον δέκα μόνον χιλιάδας κατοίκους, ότε ήλθεν ενταῦθα ο Λεακε κατά το 1805, ήσαν δέ, λέγει, ή πολυπληθεστέρα πόλις τής Ελλάδος προς μεσημβρίαν των Ίωαννίνων. Ανελάμβανε τότε εκ τής καταστροφής την όποιαν πρό τριάκοντα και πέντε ετών είχαν επιφέρει τά στρατεύματα του Σουλτάνου, ότε ήλθεν προς τιμωρίαν των Ελλήνων δια την κατά το 1770 επαναστατικήν απόπειραν, την υποκινηθείσαν δια τους παρατόλμου εκστρατείας των Ρώσων υπό τον Όρλώφ. Κατά τους αρχαίους χρόνους, ιδίως υπό τους Ρωμαίους, ο πληθυσμός τής πόλεως ήτο, κατά πᾶσαν πιθανότητα, σπουδαίος· άλλ' όμως εν έλλείψει ακριβῶν περι τούτου ειδήσεων και λαμβανομένης υπό όψιν τής τότε και σήμεραν περισχῆς της, δύναμεθα να εικάσωμεν ότι δέν υπερέβαινε κατά πολύ τον σημερινόν αριθμόν κατοίκων. Δε εύχόμεθα ότι βαλμηδόν ή νέα πόλις θα υπερακοντίση κατά την άμνην την αρχαίαν.

Όποια και όποια συμβάντα διεδραματίσθησαν ενταῦθα απότου ο Πατριεύς, περισυνάξας τους κατοίκους των παρακειμένων πόλεων εντός τής εύρυνηθείσης Αρόης, έδωκεν εις αυτήν τό όνομά του. Σύμμαχος των Αθηναίων κατά τον Πελοποννησιακόν πόλεμον, υποταχθείσα εις τον Κάσσανδρον μετά τον θάνατον του Μεγάλου Αλεξάνδρου, λυτρωθείσα δια των ιδίων άγώνων από τον Μακεδονικόν ζυγόν, πολλά παθούσα κατά τον πόλεμον μεταξύ Αχαιών και Ρωμαίων, ή πόλις των Πατρών ειχεν ήδη εκπίσει τής αρχαίας λαμπρότητος, ότε μετά τής λοιπής Ελλάδος υπέστη και αυτή την κυριαρχίαν τής Ρώμης. Αλλ' έπεφυλάσσοντο εις τας Πάτρας νέαι τύχαι επί Διούστου. Ο νικητής του Ακτίου μετέτρεψε την Ελληνικήν πόλιν εις Ρωμαϊκήν άποικίαν χορηγήσας προνόμια ότινα, προστιθέμενα εις τά πλεονεκτήματα τής γεωγραφικής θέσεώς της, δέν ήδύναντο ή να την ανυψώσωσιν εις περιωπήν εξαιρετικήν κατά τά μέρη ταῦτα τής υποδουλωθείσης Ελλάδος. Εις αποζημιώσεις τής απολεσθείσης ελευθερίας αι Πάτραι απήλαυσαν μακράν περιόδον ύλικῆς ευημερίας, μή διακοπέσαν και υπό τους Βυζαντινούς αυτοκράτορας. Απόδειξιν τούτου έχομεν εν τῷ προσώπῳ τής πλουσίας γήρας Δαηνιλίδος, ήτις γνωρίσασα εις Πάτρας Βασιλειον τον Μακεδόνα, ότε οὐδέν εισέτι προήγγελλε την μέλλουσαν ανύψωσιν του, έπεμψε μετέπειτα προς τον νέον αυτοκράτορα δώρα, των όποιων οι χρονογράφοι διέσωσαν την περιγραφήν. Αὔτη δέ και μόνη ή περιγραφή άρκεί εις ένδειξιν τής τότε άκμῆς τής ενταῦθα βιομηχανίας. Η κατασκευή ιδίως βαμβακερών και μεταξωτῶν υφανμάτων ήτο κατά τους μέσους αἰώνας δια τας Πάτρας, διτι ή σταφίς επί των ήμερῶν μας.

Αί Σταυροφορια, ιδίως δέ ή τετάρτη Σταυροφορία, είναι ή άρετηρία νέα εποχή. Έκτοτε επέρχονται δεινὰ περιπέτειαι και συμφοραί άλλεπάλληλαι, μέχρι τής άνακτήσεως τής ανεξαρτησίας κατά το 1828. Ίππότης Γάλλος, δεσπότης Έλληνας, βασιλαιο Βενετοί, πασάδες Τούρκοι ανύψωσαν έκαστος την σημαίαν του επί του φρουρίου των Πατρών.

Οι έγγύριοι άποδίδουν συνήθως εις τους Βενετούς την οικοδόμησιν του φρουρίου τούτου, πιθανώτερον όμως ότι τό άνήγειρον οι Βιλαρδουίνοι επί του χώρου αρχαιοτέρου Βυζαντινού οχυρώματος. Το σχέδιόν του, και αυτά έτι τά εντός των τειχῶν ανευρισκόμενα τεμάχια αρχαίας γλυπτικής, φαίνονται μαρτυροῦντα την φρουδαλικήν κατασκευήν του. Ίσως δέ και οι Βενετοί επεξέτειναν βραδύτερον τό οικοδόμημα των Φράγκων.

Η πόλις των Πατρῶν δέν έλαβε μέρος μικρόν εις τον άγώνα του 1821. Ο αρχιεπίσκοπος αὐτῆς Γεωργάνος ύψωσε πρώτος την σημαίαν τής ελευθερίας· υπήρξε δέ εις εκ των κυριωτέρων διοργανωτῶν τής επαναστάσεως. Υπό την εδηγίαν αὐτου και άλλων αρχηγῶν όνομαστῶν οι Έλληνες εκυρίευσαν την πόλιν, άλλ' οι Τούρκοι κλεισθέντες εντός του φρουρίου άντίστησαν επιτυχώς εις τας προσβολάς των επαναστατῶν, πολλὰκις δέ πολιορκηθέντες κατώρρωσαν να διατηρηθῶσιν εκεί μέχρι του τέλους του άγώνος.

Το φρούριον τούτο χρησιμεύει την σήμεραν ως φυλακή. Τιοῦτος εν γένει ο προορισμός ότων φρουρίων διεσώθησαν εκ τής εποχής εκείνης. Είδον άλλοτε τά του Παλαμηδίου και τής Χαλκίδος, σήμεραν δέ επεσκεφθην τό των Πατρῶν. Οὐδέν Ολιθερώτερον τής έντυπώσεως, την όποιαν προσενεί των δεσμοτηρίων τούτων ή θέα. Ανάγκη μετά λύπης να όμολογήσω, ότι ως προς τό κεφάλαιον των φυλακιῶν εύρισκόμεθα εισέτι ενταῦθα εν πλήρει μεσαιώνι. Απόπειραι προς βελτίωσιν αὐτῶν δέν έλειψαν, άπ' έναντίας· απότου εβαλίευσεν ο Όλιων μέχρι τής σήμεραν δέν έπαυσαν αι περι τούτου φροντίδες· έκτερια ιδιωτικῆ συνεκροτήθησαν, εδημοσιεύθησαν πραγματεία διάφοροι και περιοδικά ειδικά, συζητήσεις εις τας βουλὰς έγέγοντο, επιτροπαί και αποστολαί έψηφίσθησαν, άλλ' όμως πάντα ταῦτα εις οὐδέν εισέτι ριζικόν μέτρον απέληξαν. Δυστυχώς και τούτο τό ζήτημα εξαρτάται εκ των οικονομικῶν. « Δεί δὴ χρημάτων », ένόσω δέ τό ίσοσκελές του προϋπολογισμοῦ δέν πραγματοποιείται, αι ελληνικαί κυβερνήσεις δέν αποφασίζουν την συναμολόγησιν δανείου χάριν των φυλακῶν. Εντούτοις ή τοιαύτη διαπάνη δέν θα ήτο περιττή ούτε άσκοπος. Υπό την ενεστῶσαν κυβέρνησιν (1884) έγινοντο απόπειραι προς βελτίωσιν του διοργανισμοῦ του προσωπικοῦ και προς εισαγωγήν μεταρρυθμίσεων τινῶν εις φυλακήν νεωστὶ συσταθείσαν εις Αθήνας, εύρέθη δέ

και φιλόανθρωπος γενναιοδωρος, ο κ. Συγγρός, ήτις έχορήγησε τά αναγκαία χρήματα προς άνέγερσιν φυλακῆς προστύπου εις Αθήνας,) άλλὰ ταῦτα δέν άρκούσιν, ότε δύναμεθα να περιμένωμεν εκ τής ιδιωτικῆς γενναιοδωρίας την κατασκευήν ότων φυλακῶν έχομεν χρεϊάν και την εις αυτές εισαγωγήν συστήματος μή άναξίου ένουσις εκπολιτισθέντος. Είναι έργο του Κράτους ή διάρρησις τής παρούσης έλεεινῆς καταστάσεως των φυλακῶν. Η τοιαύτη άσχημία μᾶς φέρει όνειδος και πρέπει να παύση πλέον.

Αὐτὴ ὑπαιθρος, περικυκλουμένη από τοίχους ύψηλοῦς, μκυρισθέντας εκ τής πολυκαιρίας και τής υγρασίας, — εις τους παχυτάτους τούτους τοίχους παράθωρα, με νιγλίδας σιδηρῆς, δια των όποιων δυσκόλως εισέρχεται όλιγον φῶς εις δωμάτια σκοτεινά, υγρὰ και δυσώδη, χωροῦντα μόλις τους έντός αὐτῶν συσσωρευμένους κατὰδίκους, — ίδού εν όλίγοις τί βλέπεις εισερχόμενος εντός του ένδοτέρου περιβάλλου του φρουρίου των Πατρῶν.

Οι φυλακισμένοι φέρουν έκαστος τά ένδύματά του, δέν υπάρχει δέ ομοίωμορος ένδυμασία χορηγουμένη από τας αρχάς, ούτε κανονισμός επιβάλλων την καθαριότητα ή την εργασίαν. Έκαστος εργάζεται όπως δύναται και όταν θέλη. Ως επί τό πλείστον οι κατὰδίκου καταγίνονται εις την ξυλογλυπτικήν, ήγάρασα δέ σήμεραν δια σέ πίπαν έχουσαν κοσμήματα συμβολικά, εις τά όποια δέν θ' άνεύρης τας παραδόσεις του Ψειδίου και του Παωνίου. Η εργασία αὐτη γίνεται δι' άτελους μαχαίριδιου, έγγυριου κατασκευῆς. Αλλὰ και τά μαχαίριδια ταῦτα αποτελοῦν πρόσθετον κίνδυνον εις την φυλακήν, όπου ρήξεις αίματηραί γίνονται ένίοτε μεταξύ των φυλακισμένων. Αληθές ότι και εν έλλείψει μαχαίρας δύνανται οὔτοι να μεταβάλλωσιν εις όπλα φοβερά καρφια ή χαλκικας, όξύνοντες την άκραν των. Ως προς επιτήρησιν δέ, μόνος αὐτῆς σκοπός φαίνεται ή πρόληψις τής αποδράσεως των φυλακισμένων.

Εις τό φρούριον του Παλαμηδίου είδα τους κατὰδίκους καθ' ήν ώραν επιτρέπεται να έξέρχονται εις την αύλήν. Βίναι αὐτη είδος φρέατος περικυκλουμένου από τά δεσμοτήρια. Από τας στέγας αὐτῶν έβλεπα κάτω εις την αύλήν τους φυλακισμένους. Μεταξύ αὐτῶν ήσαν τινες κατὰδικασθέντες εις δεσμὰ ισόθια ή και εις θάνατον. Οι τελευταίοι οὔτοι περιμένουν ένίοτε επί μήνας ή και έτη την έκτέλεσιν τής ποινῆς ή την χάριν των. Εντός του στενοῦ τής αύλῆς χώρου έσχημάτιζον οι πληροῦντες αὐτήν κατὰδίκου διαφόρους ομάδας. Εδῶ τινες έπαίζον τάβλι, άλλοι παρῆκει χαρτίνα, — πλησίον αὐτῶν, καθήμενος επί χαμηλοῦ σκαμνίου, εις γέρων κατεγίνετο μετά προ-

(4) Κατά τας ελληνικὰς εφημερίδας ο θεμέλιος της φυλακῆς ταύτης λίθος έτέθη κατά μήνα Απριλίου του 1885.

σοχής εις την ξυλογλυπτικήν του, — Άλλος, σταυροποδητή επί της γής, επροσπάθει να διορθώσει με την βελόνην την κατεσχισμένην φουστάνελαν του, — Άλλος δε πάλιν, όρθιος εις μίαν άκραν, κρατών λαούτον εις χειρας, διέχεεν εις την μεμολυσμένην έκείνην άτμοσφαιραν μέλας Ολιβερών, τδ όποιον επηύξανε την μελαγχολίαν του όλου θεάματος. Υπεράνω δε της αύλης, επί γεφύρας έναερίου στηριζομένης εις τδ έκαστέρωθεν έπιπέδα στεγάματα των δεσμοτηριών, ό σκοπός, νέος υγιής και ροδοκόκκινος, φέρων κομφώς την στρατιωτικήν στολήν του, έπεριπάτει άνω και κάτω, τδ όπλον επ' ώμου.

Εις τας φυλακάς μας δέν βλέπεις συχνάκις τους τσοσούτον συνήθεις άλλαχού τύπους άνθρώπων άπεσκληρουμένων εις τδ έγκλημα. Υπαργουν και τοιοῦτοι, άλλα σπάνιοι. Οί πλειστοί είναι ήτοις οι φυγούδιοι και φυγόποιοι, περι των όποιων σου έγραψα άλλοτε. Μία στιγμή έξάψεως, ή μάχαιρα πρόχειρος εις την ζώνην, ή έμφυτος εις τον άνθρακον θηριωδία εύρίσκουσα άνεμπόδιστον διέξηδον — και ιδού διεπράχθη τδ έγκλημα. Καθόσον όμως έκπολιτιζόμεθα τδ πράγματα άλλασσου φάσιν, ή ληστικής εκλείπει, τον διαδέχεται δε ή κοινός δολοφόνος και ή δηλητηριαστής. Όλίγον κατ' όλίγον θ' άποκτήσωμεν και ήμεις τάξεις έγκληματιών έν τη κοινωνία.

Σήμερον καθ' ήν ώραν έπισκέφθη τδ φρουρίον των Πατρών οι φυλακισμένοι ήσαν κλειστοί έντός των δεσμοτηριών, δε δε εισήλθα εις την αύλήν έξεπλάγην ιδών θέαμα όλων διάφορον έκείνου τδ ήποιον επερίμενα. Τρεις νέαι Γύφτισσαι άνθοστεφείς έγόρευον, ρυθμίζουσαι τδ έμμετρα και βραδεία βήματά των κατά τον ήχον ξερατος άλλοκότου. Τās κηκλιθας των παραθύρων ισκάπαζον έσώθεν αι κεφαλαί των καταδικών, οτινες συνωθούμενοι έξλεπον μετά προσχής και με χείλη μειδιώντα τδ σχήματα και τδ κινήματα των χορευτριών, Ηρώτσα έκθαμβος τον ύπαξιωματικόν όστις μες συνόδευε τί σημαίνει τούτο; — Πρωτομαΐα σήμερα. "Ας χαροῦν και αύτοι οι κακόμοιροι!

Μού είχε φύγει από τον νουν ότι σήμερα είναι ή πρώτη Μαΐου. Έπανείδα βραδυτέρον εις τās ύδους της πόλεως τās "Αθηναιίδας. Υπό τδ τείχη του φρουρίου ύπάρχει συνοικία Γύφτων, οτινες κατ' εξαίρεσιν ζούν μονίμως ένταῦθα, μετερχόμενοι τδ ποικίλα επαγγέλματα όσα και οι νομάδες ήμόφυλοι των συνήθως μετέρχονται. Σήμερα αι γυναίκες των έπωρελούνται της πρώτης του Μαΐου διά να κερδίσωσιν όλίγα λεπτά. Τουλάχιστον κατώρθωσαν να φέρωσιν εύθυμίαν τινά έντός της φυλακής, ανεκάλεσαν δε και εις την Ιδικήν μου μνήμην παιδικάς άνανμήσεις.

Πανταχού της Ελλάδος εορτάζεται χαρμωσύως ή επάνοδος του Μαΐου. Πολλοί έννοτε διε-

χονται την νύκτα εις τους άγρούς διά να συνάξωσι τδ άνθη ύγρδ εισέτι από την δρόσον της αύγης, πλέκουν δε τδ άνθη εις στεφάνους και τους κρείμοῦν επιστρέφοντες εις τās θύρας των οικιών, όπου μένουν κρεμάμενοι μέχρις ου τδ άνθη μαρανθέντα καταπέσωσι, και νέοι στεφάνοι κρεμασθώσι κατά τον επόμενον Μαΐον. Η πρώτη Μαΐου είναι ήμέρα χαρής, συχνάκις δ' ένέπνευσε τους ποιητάς μας. "Αλλ' έξ ύσων έγράφησαν προς άνύμνησιν της, ουδέν συγκινητικώτερον των Ολιβερών στίχων τους όποιους ή Σολωμός έγγραφε μίαν πρώτην Μαΐου διά ν' αναγγείλη εις φίλον άπόντα τον θάνατον του πατρός του:

Τού πατέρα σου όταν έθης
δέν θά έδης παρά τον τάφο.
Έμ' εμπρός του και σου γράτω,
ήμερα πρώη του Μαΐου.

Θά σκορπίσωμε τδ Μέν
'πάνω 'ς τ' Άκακά του στήθη,
γιατί άπόψε άπεκοιμήθη
εις τον ύπνο του Χριστού.

Ήτον ήσυχος και άκίνητος
ώς την ύστερη την ώρα,
καθώς φάνεται και τώρα
σου του έφυγε ή ψυχή.

Μόνον με ά σαιμηή πριν φύγη
'ς τ' ουρανού κατά τδ μέρος,
άργακίνησε τδ χέρι,
ίσως για να σ' εύχηθή.

ΠΡΑ

"Αθήναι, 2 Μαΐου.

Δέν άνέφερα χθές περι των έκδρομών μου εις τδ περίξ των Πατρών, — έν πρώτοις εις άρχαϊον μοναστήριον, γνωστόν υπό την όνομασίαν Γηροκρημοίσι, εκείθεν δε εις Θελκτικήν τοποθεσίαν επαξίως επονομασθίσαν υπό των Γερμανών ιδιωκτητών της Gutland. Έταιρία ονομασίας κατέχει πρό τινων έτών τδ μέρος εκείνο. Εις τδ άκρα όροπεδίου πλήρους άμπελώνων ήκοδομηθήσαν άποθήκη και κατοικία, κείμεναι εις τδ χείλη κρημνών άποτόμων, μεταβληθέντων εις κήπους. Αίλοφρειδείς άτραπόι των καταβαίνωνν βρυχητικώς μέχρι της πεδιάδος κάτω. Σου συνιστώ τους δύο τούτους περιπάτους όταν επισκεφθής τās Πάτρας.

"Αλλως ή έξοχή είναι ωραία καθ' όλας τās διευθύνσεις περίξ της πόλεως. Πανταχού βλέπεις άμπελώνας και κήπους περιτοιχούντας κομφάς κατοικίας, μαρτυρούσας και έξωθεν την εύθυμίαν των κατοίκων. Τους κήπους τούτους περικλείουν φραγαί εκ θάμνων, μεταξύ των ήτοιων πλεονάζει ή τριανταφυλλία, τδ δε ρόδα θάλλουν άφθονα κατά την ώραν ταύτην και τδ άρωμά των, συνενούμενον με τδ άρωμα των μοσχούτεων, εύοδιάζει τον αέρα. Είναι άληθώς ωραία ή φύσις έν-

ταῦθα. Δέν γνωρίζει την Ελλάδα ή ιδών τās "Αθήνας μόνον και τον διασχίζοντα την εκεί πεδιάδα έλαιώνα, και τδ περιελείοντα την πεδιάδα μεγαλοπρεπή μιν άλλα γυμνά όρη.

Έπεπιβάσθημεν εις τδ άτμόπλοιον χθές την δεκάτην ώραν της νυκτός, σήμεραν δε τδ πρωί, περι τās έξ ήμερα εις Κόρινθον. Η νέα πόλις ιδρύθη κατά τδ 1857 μετδ τον σεισμόν, όστις κατ' εκείνο τδ έτος άνέτρεψε και κατέτρεψε την παλαιάν Κόρινθον. Αυτή, μεσογειότερα, κείται υπό την σιάν του Άκροκορινθου, μόλις δε και μετδ κόπου άνίσταται εκ των ερειπίων της. Η Νέα Κόρινθος, άριθμούσα ήδη τρεις περίπου χιλιάδας κατοίκους, φαίνεται προωρισμένη εις μέλλον λαμπρότερον, όταν τελειωθώσι τδ περι αύτην εκτειλούμενα διάφορα έργα. Τδ διά Πειραιά άτμόπλοιον άνεχώρησεν εκ Καλαμακίου περι μεσημβρίαν, ώστε εΐχομεν τον καιρόν να βίψωμεν έν βλέμμα επί της μεταμορφώσεως, ήτις γίνεται ήδη εις τδ μέρη ταῦτα.

Οί ιδόντες την Ελλάδα πρό είκοσι μόνον ή τριάκοντα έτών πρέπει να επισκεφθώσι τον Ισθμόν της Κορίνθου διά να έννοήσωσι την κατδ τδ διάστημα τούτο γενομένην προόδον. Άλλοτε ή συνενούσα τās δύο παραλλήλας ήδης διέσχίζεν έρημον άληθή. Ούτε άγρός καλλιεργημένος, ούτε καλύθη ύπήρχε καθ' όλην την άπόστασιν. Παρεκτός των έπιβάτων, οτινες διεσταυρούντο μεταβαίνοντες εκ του ενός άτμοπλοίου εις τδ άλλο, δέν έξλεπες ή αιγιοβοσκούς τινας οδηγούντας τδ ποίμνιά των. Ξηθυμούμαι μάλιστα εποχήν καθ' ήν ύπήρχε φόβος συναντήσεων όλιγωτερον εύαρέστων. Οί από διάστημα εις διάστημα φουρορουντες τότε εύζωνοι προσέθετον μιν εις τδ γερφικόν της χώρας, άλλ' ή παρουσία των καθήσυχαςε κατδ τδ ήμισυ μόνον τον περιγηγητήν, διότι ένέφανε τον πιθανόν κίνδυνον, προς πρόληψιν ή καταπολέμησιν του ήποιου έφρούρουν εκεί.

Σήμεραν εκ της μιξς Θαλάσσης μέχρι της άλλης δέν βλέπεις ή σμήνην έργατων. Έρχονται οῦτοι πανταχόθεν, ή δε Κόρινθος έγεινε και πάλιν τδ συνενευκτηρίον των ένών. Υπό τās ήδηγίας μελιανικών Γάλλων, Γερμανών, Ούγγρων, Έλλήνων διευθυνόντων τās εργασίας, ύπάρχουν Ιταλοί, Μυυροβούνιοι, Αρμένιοι, και Τούρκοι έτι, αναπληρούντες την έλλειψιν χειρών έγχωρίων προς τελείωσιν τσοσούτων έργων διξ μιξς έκτελούμενων. Διότι δέν περιορίζονται εις μόνον τον Ισθμόν τδ δημόσια έργα. Κατηγορείται έννοτε ή παρούσα Κυβέρνησις ως θέλουσα πολλά να πράξη διά μιξς, ύπάρχει όμως άνάγκη τοιούτων έργων χρησίμων εις την πρόδον του τόπου! "Αλλ' ήτο, λέγουσιν, τρόπος ώστε να γείνωσι τδ πράγματα βαθμηδόν και όλίγον κατ' όλίγον, οικονομικώτερον και μεθοδικώτερον. Και όμως είναι τόσο φυσική και άξείπαινος ή έπιθυμία του να προσκο-

λήση τις τδ όνομά του πολλαχόθεν εις την αύξουσαν εύθυμίαν της πατρίδος του.

Έπί του Ισθμού γίνονται ταυτοχρόνως έργασία προς διάτρησιν της διώρυγος και προς κατασκευήν σιδηροδρόμου. Γίνονται επίχωματώσεις, τοποθετούνται βόθροι σιδηραί, ανοίγονται αύλακες, ανακαίνονται ύπόνομοι προς άνάτρησιν των βράχων, παραπήγματα άνηγέρθησαν εις διάφορα μέρη προς κατοικίαν των έργατων, είναι δε ίσως ταῦτα οι πυρήνες κομποδλεων αιτινες μετδ τινα έτη θα καλύψωσι τās πρώην έρήμους ένταῦθα γαίας. "Ερχισαν ήδη έδω κ' εκεί να τās άνασκαλεύωσιν άροτρα και σκαπάναι γεωργικαί, έκαστέρωθεν δε του Ισθμού, παρδ τδ δύο μέλλοντα στόμια της διώρυγος, δύο νέαι πόλεις θεμελιούνται από τούδε. Είκοσι περίπου οικοδομαί προς τδ μέρος της Κορίνθου, τετραπλάσαι δε και εις την αντίθετον παραλίαν δίδουν από τούδε την έλπίδα νέας ζωής και αναμνησκουν την εποχήν καθ' ήν ή Κόρινθος, ή όλιγωτέρη των Έλληνίδων πόλεων, περιείγεν εκατόν χιλιάδας κατοίκους. Καί διατί να μη ύνειροπολή τις ίσην και εις τδ μέλλον εύθυμίαν;

Τδ διάφορα ταῦτα έργα επισπεύδονται περισσότερον προς την Σαρωνικήν του Ισθμού παραλίαν. Έκεί ο σιδηρόδρομος είναι έτοιμος, ή σταθμός έκτίσθη, ή άτμομηχανή σφύρουσα άμάξας καινουργείς δοκιμάζει από τούδε την άντίστασιν των σιδηρών γραμμών, ή δε κρότος της μηχανής τέρει τās άκοξς των εις τδ καφενεϊα του Καλαμακίου περιμενόντων την άφίξιν του έξ "Αθηνών άτμοπλοίου. Έντός όλίγου οι έπιβάται θε διερχωνται διά του σιδηροδρόμου την μεταξύ των δύο παραλίαν άπόστασιν.

Φίλος μου "Αγγλος, τον όποιον πρό τινων ήμερών συνήντησα εις "Αθήνας, έλεεινολόγει την γενομένην βεβήλωσιν, ως έλεγε, της κλασικής μας χώρας. Πώς! Σταθμός σιδηροδρόμου εις Έλευσίνα, — δέκα λεπτων στάσις εις Μέγαρα, — γεφυρα σιδηρά εις τās Σκιρωνείας πέτρας, ξενοδογείον του Σιδηροδρόμου εις Κόρινθον, — και ή διαυγής της Ελλάδος ουρανός κηλιδόμενος από καπνόν γαιανθράκων, και άγέλαι χυδαίων περιγηγητών συνωθούμεναι εις τους ιερούς τόπους, όπου οι μεμυημένοι άφειλον μόνον να προσέρχωνται!

Καλά και άγια ταῦτα πάντα, άλλ' όμως (μη προς βάρος του "Αγγλου μου,) προορισμός της Ελλάδος μόνος δέν είναι τδ να την επισκέπτωνται περιγηγηταί έμφορούμενοι της λατρείας της αρχαιότητος και άρεσκομένοι να διερχωνται την γην της δι' ήδών δυσβάτων, ως προσκυνηταί πορευόμενοι με γυμνούς τους πόδας εις άγιον προσκυνητήριον!

Δέν όμως ήσυχασμεν μετ' αύτου περι της διώρυγος, άλλ' υποθέτω ότι καταδικάζει επίσης και ταύτης την επίχειρησιν. Αί επερχόμεναι γενεαί δέν

καί η κόμμωσις αὐτοῦ. Μόλις ἐκάθητο τὸ μάκτρον ἔχων περὶ τὸν λαιμόν, ἐθύθιζετο εἰς βαθεῖαν ὄνειροπόλησιν, λησμονῶν τὰ πάντα. Ἀνηγείρετο τότε χωρὶς νὰ εἶπῃ λέξιν, μετέβαινεν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μέρους εἰς τὸ ἄλλο, ἀπὸ τοῦ ἐνὸς δωμάτιου εἰς τὸ ἕτερον, ἐν ᾧ ὁ δυστυχὴς κουρεὺς ἀμυχανῶν ἔτρεχε κατόπιον τοῦ τὸ κτένιον καὶ τὸ ξυράφιον κρατῶν ἐν τῇ χαιρὶ. Ἐν τῇ τραπέζῃ πολλακίς ἠναγκαζόντο οἱ περὶ αὐτὸν νὰ τὸν ἀνακαλώσιν εἰς τὴν πραγματικότητα, διότι συνεχεῖς ἦσαν αἱ ἀρκερίσεις αὐτοῦ, ἅμα δὲ κατελάμβανεν αὐτὸν πάλιν ἡ μουσικὴ, ἔχανε πᾶν ἄλλο συνείδημα. Συνέστρεψε τότε ἄκραν τινὰ χειρομάκτρον, ἔθετεν αὐτὴν μηχανικῶς ὑπὸ τὴν βίνα καὶ ἔακνε χονδροειδέστατους μορφασμούς. Ἀλλ' ἐν τοῖς ταξιδιαῖς ἰδίαις ἢ φαντασίαις τοῦ ἐξήπτου εὐχερῶς. Ἡ ὄσα τῶν τοπειῶν, ἢ κινήσεως τῆς ἀμάξης οὐπρηλάτουν αὐτὸν ἀπαύστως. Τότε ἐφωτίζετο ἡ φησιογνομία του, ὑπέμελεν ὥρας δεκακλήρου, καὶ ὡς ἐξήρχετο τῆς θεωρίας αὐτοῦ ἐξέφραζε τὴν λύπην ὅτι δὲν ἦδύνατο νὰ διατυπώσῃ ἐπὶ τοῦ χαρτοῦ τὸ ἔργον ὅπερ εἶχε μελοποιήσει. Ἦταν αὕτη ἡτο ἢ περὶ τὸ ἐργάζεσθαι εὐχέρεια τοῦ Μόζαρτ ὡστε ἦδύνατο νὰ μελοποιῇ χωρὶς νὰ παρενοχληθῆαι διόλου ὑπὸ τοῦ ὀρυθίου, ἐν ἔκαμον οἱ φίλοι του γελῶντες καὶ ἔχοντες ἐπὶ πλησίον του.

Ὁμοίαν, λέγουσιν, εὐχέρειαν κέρηται καὶ ὁ Βέρδη. Πολλοὶ εἶδον αὐτὸν μελοποιῶντα ἐν αἰθούσαις, ἐν μέσῳ ζωηρῶν συνδιαλέξεων, χωρὶς νὰ φανῆ οὐδόλως ταραττόμενος ὑπὸ τῆς ἀκατασχέτου περὶ αὐτὸν φλυαρίας.

Καλλιτεχνικαὶ τινες φύσεις ἄλλως τε δὲν δύνανται νὰ ἐργασθῶσιν ἐν τῇ σιγῇ ἔχουσιν ἀνάγκην ὀρυθίου· ἐκεῖ μόνον ἀπομονοῦνται· ἡ μανυξία πιέζει αὐτοὺς.

Ἐν τούτοις ὅτε διατυποῦσιν ἐπὶ τοῦ χαρτοῦ τὴν ἰδέαν αὐτῶν, αὕτη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔχει ὀριμᾶσει πρότερον, ἐν ἀνέσει ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ των. Ὁ τοκετός εἶνε ταχύς ἄλλ' ἢ κωφορία διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν. Πάντες οἱ μελοποιοὶ δὲν ἔχουσι τὴν ἀπαράμιλλον εὐχέρειαν τοῦ Δονιζέτη, ὅστις ἐποίει τὰ μέλη αὐτοῦ ἐξ ὑπογίου, ἐφ' ᾧ οἱ ἀντίπαλοι αὐτοῦ τὸν ἐσκωπτοῦν παρομοιάζοντες αὐτὸν πρὸς ἀντρίαν ἀενάως ὑδροροῦσαν.

Ἡ μεγάλη εὐχέρεια ἔχει εἰς τὸ κοινὸν καὶ τετριμμένον ἐν τῇ τέχνῃ. Ἀλλ' οἱ καλλιτέχναι οἵτινες ὡς ὁ Βετχόθεν μογθοῦσιν, ἀνεγείρουσιν οἰκονομῆματα ἀψηφούντα τὸν χρόνον. Διὰ τοῦτο ὁ Βετχόθεν ἐγήρασεν ὀλιγώτερον τοῦ Ὁμπέρ εἰ καὶ προγενέστερος αὐτοῦ.

Κ*

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ ΣΤΑΝΛΕΥ ΚΑΙ ΒΡΑΤΣΑ ΕΝ ΑΦΡΙΚῃ

Ἐκ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος συγγράμματος τοῦ Στάνλεϋ Πέντε βτη ἐν Κόγκου, ἐραυζόμεθα τὸ ἐπόμενον ἐπεισόδιον, ἐν ᾧ ὁ Στάνλεϋ διηγείται τὴν μετὰ τοῦ Βράτσα συνάντησίν του. Τότε τὸ πρῶτον εὐρέθησαν ἀπέναντι ἀλλήλων οἱ δύο ἀτρόμητοι ἐξερευνηταὶ τῆς Ἀφρικῆς. Τὸ σύγγραμμα τοῦ Στάνλεϋ εἶνε ἐν εἰδει ἡμερολογίου, καὶ ἡ ἀφήγησις πάντων τῶν γεγονότων γίνεται κατὰ πρῶτον πρόσωπον.

Ἄ Βρανελιῶν εἰς τὰς σκηνὰς περὶ τὴν δεκάτην ὥραν, βλέπω αἶφνης τὸν νέον Λουτετέ-Κούναν, ἐκ Νοάδας, ὁρμαίως τρέχοντα ὡσεὶ λίαν ἐνδιαφερόσάν τινα πληροφορίαν εἶχε νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ. Ὁ νεαρὸς οὗτος μαῦρος πλησιάζει ἐν ὀρμῇ καὶ τείνει πρὸς ἐμέ χαρτίον ἐφ' οὗ εἶνε διὰ μαλυβδίδος κεκρωαγμένον τὸ ὄνομα τοῦτο: Ὁ κόμης Σαβορδιάν δὲ Βράτσα.

Εἶμαι συγγνωττός ὅτι δὲν ἠδυνήθην κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ κατανοήσω τὴν ἀξίαν τοῦ περιηγητοῦ τούτου. Ὅτε ἀπῆλθον ἐξ Ἀφρικῆς τῷ 1874 οὐδόλως εἶχον ἀκούσει τι περὶ αὐτοῦ, τῷ δὲ 1878 κατὰ τὴν ἐν Εὐρώπῃ διαμονήν μου, παρεμπιπτόντως πως ἔμαθον τὰς ἐξερευνησεὶς τὰς ὁποίας εἶχεν ἐκτελέσει μετὰ τῶν Κομπιέν, Μάρς, καὶ Βαλλαί, ἐν Ὀγγουέ.

Ἐστράφην πρὸς τὸν Λουτετέ-Κούναν καὶ τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς συναντήσεώς του μετὰ τοῦ Κ. Βράτσα. Ὁ Λουτετέ ἀρχίζει τότε νὰ μοὶ διηγῆται ἐν σπουδῇ τὴν ἐκπλήξιν ἣν ἠσθάνθη ἐπὶ τῇ θέᾳ ἐνὸς ὑψηλοῦ λευκοῦ ἀνθρώπου, ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ χωρίον Νδάμβι-Μβόγκο.

Ἦνε Φρανταίε, ὅπως λέγει, προσεῖπεν ὁ Λουτετέ. Ἐπυροβόλει εἰς τὰ δένδρα μὲ ἐν τουρέκιον τὸ ὁποῖον ἔρριπτε γρήγορα πολλὰς βολὰς. Βλέπε μου, αὐθέντα, διατί οἱ λευκοὶ πυροβολοῦν κατὰ τῶν δένδρων; διὰ νὰ σκοτώσουν τὰ κακὰ πνεύματα ὅπου εἶνε μέσα;

Ἔως παιδί μου. Ἀλλὰ δὲν ἔχεις τίποτε ἄλλο νὰ μοὶ εἴπῃς;

Ναὶ Ὅταν ὁ λευκὸς ἔμαθε ὅτι εἶμαι ἄνθρωπος τῆς συνοδείας σου, μοὺ ἔδωκε αὐτὸ τὸ χαρτί καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ σοῦ τὸ φέρω.

Μετὰ μίαν ὥραν ἐόανῃ ὁ γάλλος ἐξερευνητής φορεῖ εἶδος περιεφεραλίας, κυανὴν στολήν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ, καὶ μελανὰ περισπύρια, συνοδεύεται δὲ ὑπὸ δεκαπέντε ἀνδρῶν τῶν πλείστων ναυτῶν ἐκ Γαβῶνος, καὶ ὠπλισμένων διὰ καρβινῶν Οὐίντσεστερ.

Ὁ Κ. Βράτσα εἶνε ὑψηλὸς ἀνὴρ, ἔχει ἡλιακῆ τὴν μορφὴν καὶ φαίνεται ἀπηθνηκῶς ἐκ τῆς κοπώσεως. Τὸν προσηκῶν νὰ εἰσελθῇ ὑπὸ τὴν σκηνὴν καὶ συγγευματίσῃ μαζί μου.

Γαλλιστὶ ἐκφράζονται μετὰ μεγάλης δυσκολίας, τὰ δὲ ἀγγλικὰ τοῦ Κ. Βράτσα δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἀριστων. Ἐντούτοις κατορθόνομεν νὰ συνεννοηθῶμεν ἀμυδιῶς· ὁ ἔξενος μοὺ ἔμιλετ' ἀρειδῶς περὶ τῶν περιηγήσεών σου, τῆς ἐν Βρυξέλλαις δημοκῆς τοῦ, τῶν συνεντεύξεών του μετὰ τοῦ προέδρου τοῦ συμβουλίου τῆς Διεθνοῦς Ἀφρικανικῆς Ἐταιρίας περὶ τοῦ Κόγκου, καὶ τῆς ὀφειλέας ἣν ἠδύνατο νὰ κερπωθῆ ἢ Γαλλία καὶ ὁ πολιτισμός.

Μαγνῶνα ἀπὸ στόματος αὐτοῦ ὅτι ἡ πρώτη ἀποστολὴ εἰς Ὀγγουέ διήρκεσε τρία καὶ ἡμισυ ἔτη, ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσχωρήσῃ ἐνδότερον τῶν 500 χιλιομέτρων· καὶ ὅτι τέλος τὰ ἐν τῇ περιστάσει ταῦτα συμβάντα ἐπείσαν αὐτὸν ἀμετακλήτως ὅπως περιηγηθῆ ἄνευ ἐπίτρου, ὅπως μὴ παρεκλύωνται τὰ σχέδια αὐτοῦ διὰ τῆς ἀτολμίας καὶ τῆς ἐλλείψεως ἀποφάσεως συνοδοῦν, εἰς οὐς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ὑπακούῃ.

Ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνη περιηγήσει ὁ Κ. Βράτσα ἐδάπανησε πολλὰ χρήματα καὶ ἀπώλεσε τι πολλῶν πολυτιμότερον· κυριόν. Ἡ γῶρα, ἣν εἶχε διαδράμει ἦτο νῆα, τούτῃστι ἄγνωστος. Οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ἠγαγενεῖς ἦσαν ἄγριοι, καὶ φιλόσοποι πρὸς τοὺς λευκοὺς, σφόδρα ἰδιότροποι, ἥμισυ πιστοὶ εἰς τὰς ὑποσχέσεις αὐτῶν καὶ τὰς συμφωνίας, κυμαινόμενοι μεταξὺ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ προμηθευθῶσι τὰ ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊκῶν κομισθέντα ἐμπορεύματα καὶ τοῦ δεισιδαιμονος, τοῦ ἀλογίστου φόβου ὅν ἐνέπνεεν αὐτοῖς πᾶν τὸ καινοφανές.

Ὁ Κ. Βράτσα ὀδυνήρην ὑπέστη τῶν ἐλπίδων του διαψέυσιν τὴν ἡμέραν κατ' ἣν προὐχώρησε μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἀλίμα καὶ ἐκυλώθη νὰ ἐξερευνήσῃ τὸν ῥοῦν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς καλιμβουλίας τινῶν τῶν συνοδοιπόρων του καὶ τῶν ἐγθρικῶν διαθέσεων τῶν ἠγαγενῶν. Τότε ἀπεράσισε κατ' ἑαυτὸν νὰ ἐπανακάρῃ ἡμέραν τινὰ ὅπως συμπληρώσῃ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ. Ἐντούτοις, κατὰ τὴν εἰς Εὐρώπην ἐπάνοδόν του, τῷ 1878 ἔμαθεν ὅτι εἶχον ἐξερευνησεί τὴν λοκαλάθην καὶ τὸν Κόγκον καὶ ἐνόησε τότε ὅτι ὁ Ἀλίμας εἶνε παραποτάμιον τοῦ Κόγκου. Ἐγένε ἐπιστρέφει εἰς Εὐρώπην νουῶν καὶ σφόδρα ἐξητλημένος. Ἀλλ' ἀναρρώσας μετὰ μακρῶν ἐνστάθη αὐτὸς τὴν πρὸς τὴν Ἀφρικὴν, κάλλιστα κατὰ πάντα ἐφωδιασμένος καὶ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1880 ἀνῆλθε πάλιν τὸ Ὀγγουέ. Οἱ ἀγῶνες οὗ εἶχε καταβάλει κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ περιήγησιν ὅπως ἐξημερῶσῃ τοὺς ἠγαγενεῖς ἀπέφερον ἦδη τοὺς καρπούς των· πάσαι αἱ φυλαὶ ἐπεμπον αὐτῷ βοηθοὺς, οἱ ἀρχηγοὶ προσήρχοντο αὐτῷ ἐπίκουροι, ἐν τέλει δὲ ἠδυνήθη ν' ἀνέλθῃ μέχρι τῆς Στάνλεϋπόλεως. Ἰδρύσας σταθμὸν ἐν τῇ χώρᾳ ταῦτη προὐχώρησε μέχρι πενήκοντα χιλιομέτρων πρὸς τὴν μεσημβρινὴν ὀχθὴν τοῦ Κόγκου, μετὰ δεκατριῆμερον δὲ πορείαν παραλλήλως πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ποταμοῦ εἰσεῖδεν εἰς τὸ χωρίον Νδάμβι-Μβόγκο, ὅπου ἐπληροφορήθη περὶ τῆς ἐγγύς ἐκεῖ παρουσίας μου.

Ὁ Κ. Βράτσα ἀναπαύεται· ἐπὶ δύο ὥρας ἐν τῇ σκηνῇ μου διηθύνθη πρὸς τὸ βιβλίον, μετὰ τινῶν τῶν ἠγαγενῶν ἀχθασθῶν μου ἐπιφορτισθέντων νὰ μετακομίσων τὴν ἠλαφρὰν αὐτοῦ σκευὴν. Ἐσταμάτησεν ἐπὶ μικρὸν ἐν βιβλίῳ, εἰτα ἐπεβιάσθη ἐνός τῶν ἀτροπλοίων μας καὶ μετέβη εἰς Βανάνα, ἔθεν δὲ ἄλλου ἀτροπλοίου διηθύνθη εἰς Γκαβῶνα.

Κατὰ τὴν ἐν τῇ σκηνῇ μου διατριβὴν αὐτοῦ ὁ Κ. Βράτσα, παρατηρήσας τὸ πελῶριον καὶ ὀγκῶδες ὄρος Μγῶμα μοὶ εἶπε:

Ὅτ' αἱ χρευσθῶν εἶς μῆνας διὰ νὰ διέλθετε μετὰ τὰς ἀμάξας σας αὐτὸ τὸ βουνόν. Οἱ ἀνθρωποὶ σας εἶνε ὀλίγοι διὰ αὐτὸ τὸ ἐπιχειρήμα. Ἐπρεπε νὰ ἦσαν τοὐλάχιστον πεντακάσιοι ἄνδρες. Ἢ γκέψις ἐκείνη ἦτο ὀρθοτάτη, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο βλῶς ἀδύνατον νὰ λάθωμεν ἐπικουρίας, οἱ δὲ ἀνθρωποὶ δὲν κατασκευάζονται κατὰ παραγγελίαν, εἰς αὐδὴν ἡ ὑπέλει τὸ νὰ τίλλωμεν τὴν κόμην ἡμῶν διεκτραγωδοῦντες τὴν ἀδυναμίαν μας. Τὸ σύνθημα ἦτο νὰ βυθίσωμεν πρὸς τῶν; νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸ ἑσωτερικόν μετὰ τοῦ καλυτμοῦ ἡμῶν ὕλικου καὶ νὰ ἰδρῶσωμεν πανταχοῦ σταθμούς. Ἐπρεπε νὰ ὑπικούσωμεν, νὰ προχωρήσωμεν.

ΚΑΤΟΙΚΙΑΙ ΚΑΙ ΕΝΟΙΚΙΑ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ

Ἀπὸ τινος ἐν τῷ πληθυσμῷ τῶν Παρισίων δὲν παρατηρεῖται ἡ συνήθης κανονικὴ αὔξησις, τούναντίον δ' ἐβεβαιώθη ὅτι ἐπῆλθε τι ἐλάττωσις τῶν κατοίκων. Ἐπειδὴ δὲ νέει κατ' ἔτος προσιθενταὶ οἰκοδομαὶ εἰς τὴν πόλιν, προμηνύεται ὅτι ἀναπόδραστος εἶνε οἰκονομικὴ τις ἀνωμαλία ἐνεκα τῆς αὔξησεως τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς μειώσεως τῆς ζήτησεως. Περὶ τοῦ ζητηματος τούτου, οὐ ἀνάγκη ἔχομεν καὶ ἐν Ἀθήναις, γράψαι τὰ ἐπόμενα ὁ Paul Leroy-Beaulieu ἐν τῷ Γάλλῳ Οἰκονομολογῷ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκημάτων ἤξησηεν ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου 1870 μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου τοῦ 1883 κατὰ 80000 περίπου, ἦτοι σχεδόν 7 1/2 τοῖς 100 ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκημάτων τοῦ ὑπάρχοντος ἐν Παρισίῳ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1878. Ἐκ τούτων τὰ οἰκῆματα τὰ προωρισμένα εἰς ἐμπορικὴν ἢ βιομηχανικὴν χρῆσιν ἀναλογοῦσιν εἰς 2 1/2 τοῖς 100 ἐπὶ τῶν προὐπαργόντων, τὰ δὲ εἰς κατοικίαν εἰς 10 τοῖς 100· ὀηλονότι κατὰ τὴν πενταετίαν ἐκείνην ὀκοδομήθησαν οἰκῆματα τσαῦτα, ὡσεὶ προὔπετῆτο αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων κατὰ 220000. Ἀν δ' ἐξηκολούθουν αἱ οἰκοδομαὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν μάλιστα τοῦ 1883, καὶ ἂν ἐντὸς εἰκοσταετίας ἐδιπλασιάζετο ὁ πληθυσμὸς τῶν Παρισίων, πάλιν ἢ ἐπερίσσειον τὰ οἰκῆματα.

Παρακλήτως δὲ τῇ αὔξησει ταῦτη ἤξησηε καὶ ἡ ἐνοικιαστικὴ ἀξία τῶν παρισινῶν οἰκημάτων

κατὰ 76 ἑκατομύρια καὶ ἡμισυ, ὡν 63 ἑκατομύρια ἀναλογαῦσιν εἰς τὰ πρὸς κατοικίαν οἰκήματα.

Δὲν ἐκτίσθησαν δὲ μόνον πολυτελεῖς οἰκίαι· 57,600 οἰκήματα ὡν τὸ ἐνοίκιον εἶναι ἀπὸ 500 μέχρι 999 δραχμῶν διατίθενται εἰς τοὺς ἐργατικούς καὶ τοὺς ἀπορωτέρους. Ἐὰ δὲ οἰκήματα, ὡν τὸ ἐνοίκιον εἶναι ἀπὸ 3000 μέχρι 6000 δρ. ἤβησαν κατὰ 2946, ἤτοι κατὰ 30 τοῖς 100 κατ' ἀναλογίαν τῶν προὔπαρχόντων πλείονα κατ' ἀναλογίαν εἶναι τὰ οἰκήματα, ὡν τὸ ἐνοίκιον βαρύτερον, ἀπὸ 6000 μέχρι 20000 δραχμῶν.

Ἐν 15 Ἰανουαρίου 1834 ὑπάρχον οἰκήματα μὴ ἐνοικιασθέντα 16519, ἐκ μόνων τῶν ἐχόντων ἐτήσιον ἐνοίκιον ἀπὸ 500 μέχρι 5000 δρ. ὑπολογίζεται δὲ ὅτι νῦν ὁ ἀριθμὸς τῶν μὴ ἐνοικιασμένων εἶναι πολλῶν μείζων.

Τίνα θὰ ἦναι τὰ ἐπακόλουθα τῆς τοιαύτης κατάστασεως; Προδήλως ἐν πρώτοις μὲν ἡ σχεδὸν ὅλοσχερῆς ἀναστολή πάσης οἰκοδομικῆς ἐργασίας κατὰ τὴν προσεχῆ πενταετίαν· εἶτα δὲ ἡ πτώχευσις μερικῶν ἐργολάβων οἰκοδομῶν καὶ τελευταίον ἡ ἐλάττωσις τῶν ἐνοικίων, κατὰ τὸ τρίτον περίπτου, δηλονότι τὰ ἐνοίκια θὰ ἔχωσι τὴν τιμὴν, ἣν εἶχον ἄλλοτε. Ὡστε τὸ κακὸν θὰ ἔχη καὶ τὰ καλὰ του.

Ἄλλ' ὅπως μετριασθῆ ἡ δέυτης τῆς κρίσεως, ἀνάγκη νὰ μὴ ἐπιβληθῶσι φόροι εἰς τὸ εἰσόδημα καὶ φόροι προϋδευτικοὶ εἰς τὰ ἐνοίκια· ἀνάγκη νὰ μὴ φοβίσωμεν τοὺς εὐπόρους, εἴτε ὁμοσθνεῖς, εἴτε ἀλλοσθνεῖς. Διότι ἂν τούτο συμβῆ, οἱ Παρίσιοι θὰ ὑπεστῶσι τραῦμα καίριον.

ΤΟ ΚΙΒΩΤΙΟΝ ΤΟΥ ΣΙΔ

Οἱ Ἰσπανοὶ διηγοῦνται περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἥρώος τῶν Σιδ τὴν ἐπομένην παράδοσιν.

Ὁ εὐγενὴς Σιδ εἶχε ἄφθονον δόξαν, ἀλλ' ὀλίγα χρήματα. Καλέσας δὲ ποτε τὸν Ἑβραῖον τοκογλύφον Βέν Ἰωνάθαν τῷ εἶπε·

— Ἦμπορεῖς νὰ μὲ δανείσῃς ἑκατὸν χιλιάδας τάληρα;

— Ἀυθὲντά, ἀπεκρίθη ὁ Ἑβραῖος, τὸ ποσόν, ἃπὸ μὲ ζητεῖτε εἶναι πολὺ, τὰ χρήματα εἶναι σπάνια, καὶ πρέπει νὰ μὲ βοηθήσουν ὅλοι οἱ ἡμέτεροί μου διὰ νὰ μαζεύσωμεν αὐτὸ τὸ ποσόν. Ἀλλὰ ποῖα θὰ ἦνε ἡ ἐγγύησις τῆς πληρωμῆς;

— Ἐγὼ νὰ σοῦ δώσω ἐνέχυρον ἐν πολυτίμῳ κιβώτιῳ, γεμάτῳ ἀπὸ κοσμήματα καὶ ἀδάμαντας. Θὰ τὸ παραδώσω εἰς τὰς χεῖράς σου, ὅπως εἶναι κλειδωμένον.

— Ὅμως, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ τοκογλύφος, διὰ νὰ ἔχωμεν ἀσφάλειαν ἔπρεπε νὰ ἰδωμεν, ἂν αὐτὰ ὅπου ἔχει μέσα, ἔχουν ἀξίαν ἀρκετήν. Ἀφ' οὗ τὸ δίδατε ὡς ἐνέχυρον, ἡ τάξις ἀπαιτεῖ νὰ εἰξεύ-

ρωμεν πόσον χρυσὸν ἔχει καὶ πόσους πολυτίμους λίθους.

— Πρέπει νὰ ἀρκεσθῆς εἰς τὸν λόγον μου· πάρε τὸ κιβώτιον ἀπὸ τὰ χεῖρά μου. Ἀλλὰ σοῦ ἀπαγορεύω νὰ τὸ ἀνοίξῃς μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ἐξοφλήσεως. Σκέψου καὶ ἀποφάσισε ἂν θέλῃς νὰ γείνης δανειστής τοῦ Σιδ.

Ὁ Ἑβραῖος ἐδέχθη τὴν συμφωνίαν. Μετὰ τρία ἔτη ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὁ Σιδ νικήσας ἐπανειλημμένως εἰς πολλὰς μάχας τοὺς Ἀραβίους, ἐπανῆλθεν εἰς Βούργος, κομίζων πλοῦσιον λάφυρα. Ἐνθυμηθεὶς τὸν Ἑβραῖον καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν χρέος του, διέταξε καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τὸ μέγαρόν του.

— Πάρε ἑκατὸν εἰκοσι χιλιάδας τάληρα τῷ εἶπε· πάρε καὶ περισσότερα, ἂν δὲν σὲ ἀρκοῦν αὐτά. Ἐφερὲς τὸ κιβώτιον;

— Ναί, αὐθὲντά!.. Πολὺ βαρὺ εἶναι, καὶ νὰ σὰς εἰπῶ, λυποῦμαι, ὅτι ἐξοφλεῖτε καὶ πρέπει νὰ σὰς τὸ ἀποδώσω. Θὰ ἔχη βέβαια μέσα μεγάλης ἀξίας πράγματα.

— Ἄνοιξε καλλιτέρα μόνος σου, καὶ εἰπέ μοι πόσον τὰ ἐκτιμᾷς.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ὁ Σιδ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἑβραῖον ἐσκωριασμένην γαλυθδίνην κλεῖδα.

Ὁ Βέν Ἰωνάθαν ἤνοιξε τὸ κιβώτιον καὶ εἶδε τί περιεῖχε. Δὲν περιεῖχεν οὔτε χρυσόν, οὔτε ἀδάμαντας, οὔτε παλαιὰ νομίσματα· ἀλλὰ μόνον ἄμμοι καὶ οὐδὲν πλέον.

Ὁ Σιδ ἐκύτταξε νὰ ἰδῆ ὁποῖαν ἐντύπωσιν ἠθελε προξενήσῃ τούτο εἰς τὸν τοκογλύφον. Ἀλλὰ ἐκείνος ἀπαθὴς καὶ γαλήνιος ὕψωσε τὸ μέτωπον καὶ ἀτενίσας αὐτὸν τῷ εἶπε·

— Καὶ τί φόβον εἶχον; Διὰ τί νὰ ἀμφιβάλλω; Ἦμην βέβαιος, ὅτι τὸ κιβώτιον εἶχε μεγάλην ἀξίαν καὶ ἐκοιμώμενην ἡσυχος· διότι ἐπαράτουν κλειδωμένον μέσα εἰς αὐτὸ καὶ ἐπιμελῶς τὸν ἐφύλαττον, τὸν λόγον τῆς τιμῆς τοῦ Σιδ. Δὲν ἤξικεν αὐτὸς ἑκατὸν καὶ διακοσίας χιλιάδας τάληρα;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐκ τῶν τροπικῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς, τῆς Δαχομῆς καὶ τῆς Καμερόν, ἐκοιμῆθη ἀρτίως εἰς τὴν Εὐρώπην νέον δραστηκώτατον φάρμακον στομαχικῶν καὶ νευρικῶν παθῶν. Τὸ φάρμακον τοῦτο εἶναι αἱ ρίζαι καὶ ὁ φλοιὸς δένδρου, φουμένου ἐν ταῖς χύμαις ἐκείναις καὶ προσομοίῳ τῷ δένδρῳ τῆς κίνας. Οἱ ἰθαγενεῖς τῶν παραλίων τῆς Ἀφρικῆς πίνουσι τὸ ἀφέψημα τῶν ριζῶν καὶ τοῦ φλοιοῦ αὐτοῦ, ὡς προφυλακτικὸν καὶ θεραπευτικὸν φάρμακον τοῦ πυρέτου, τοῦ κατάρρου τοῦ στομάχου καὶ τῆς ἀδυναμίας. Ἑὐρωπαϊοὶ ἐπιστήμονες, ἀνεκαλύψαντες τὴν σύστασιν τοῦ φαρμάκου, ἐπέισθησαν μετ' ἐπανειλημμένων πειρῶν, ὅτι ἡ ἐνέργειά αὐτοῦ εἶναι ἀσφαλεστάτη.